

การพัฒนาคุณภาพ ด้านการดูแลรักษาผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ (CQI Story)

โครงการพัฒนา ความสม่ำเสมอของการรับประทานยาต้านไวรัส (Adherence) : ด้วยการใช้ “ปฏิทินยา”

สรุปผลงานโดยย่อ : อุปสรรคของ ผู้ป่วยสูงอายุที่อ่านหนังสือไม่ออก บกพร่องด้านความจำ ไม่มีผู้ดูแล ถูกญาติทอดทิ้ง ทำให้การรับประทานยาต้านไวรัส ไม่มีความสม่ำเสมอ (Adherence) ดังนั้นทีมดูแลผู้ป่วย เอดส์จึงได้พัฒนาปฏิทินยา ให้เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้ป่วย ซึ่งมีข้อจำกัดดังกล่าวให้สามารถดูแลตนเอง เรื่องการกินยาได้ง่ายขึ้น ไม่สับสน กินตรงเวลา ถูกต้องครบถ้วน ไม่ลืมกินยา ได้รับยา ต้านอย่างสม่ำเสมอ มากที่สุด เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาการดื้อยาต้านไวรัสที่เร็วขึ้นด้วย

เป้าหมาย : 1.ช่วยให้ผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์ที่มีข้อจำกัดในการดูแลตนเอง มีความสม่ำเสมอของการ รับประทานยาต้านไวรัส (Adherence) มากกว่าร้อยละ 95

2.มีอุปกรณ์ ช่วยในการกินยาต้านได้ง่ายได้รับยาสม่ำเสมอมากขึ้น และสามารถดูแลตนเองได้

ปัญหาและสาเหตุโดยย่อ : การกินยาต้านไม่สม่ำเสมอ กินผิดเวลาบ่อยๆ ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ไวรัสดื้อยา และการรักษาด้วยยาต้านไวรัสล้มเหลวการดำเนินของโรคเร็วขึ้น ส่งผลให้เสียชีวิตเร็วมากขึ้นด้วย การที่ผู้ป่วยกินยาได้ครบถ้วนต่อเนื่อง นอกจากญาติ หรือคนใกล้ชิดที่มีบทบาทสำคัญ คอยให้ กำลังใจกระตุ้นเตือน เมื่อยามที่ผู้ป่วยท้อแท้ เบื่อหน่าย หรือลืมกินยาแล้ว ปัจจัยด้านตัวผู้ป่วย พบว่ายังมี ผู้ป่วยและญาติส่วนใหญ่ที่ยังกลัวการถูกเปิดเผยความลับ จึงมักมารับการรักษาเมื่อสุขภาพร่างกายเริ่ม อ่อนแอจนมีอาการป่วยด้วยโรคติดเชื้อฉวยโอกาสการรักษาในระยะแรกจึงต้องกินยาหลายชนิด นอกเหนือจากต้านไวรัสซึ่งมีจำนวนมาก อาจมีอาการข้างเคียงจากยาต่างๆได้ง่ายอีกด้วย โดยเฉพาะ ผู้ป่วยที่มีข้อจำกัดในการดูแลตนเอง เช่น ผู้สูงอายุที่อ่านหนังสือไม่ออก บกพร่องด้านความจำ เป็นโรค ทางจิตเวช หรือไม่มีผู้ดูแล ถูกญาติทอดทิ้ง จึงเป็นอุปสรรคต่อรักษาด้วยการกินยาต้านให้สม่ำเสมอได้

การเปลี่ยนแปลง :

การพัฒนาอุปกรณ์ช่วยในการ กินยาต้าน ช่วยให้ผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์ที่มีข้อจำกัดในการดูแล ตนเอง สามารถกินยาได้ง่ายขึ้น ถูกต้องครบถ้วน ไม่สับสน ได้รับยาครบถ้วนต่อเนื่อง มีความสม่ำเสมอ ของการรับประทานยา (Adherence) ได้มากกว่าร้อยละ 95 และอาการดีขึ้นจนสามารถดูแลตนเองได้

การวัดผลและผลของการเปลี่ยนแปลง : สรุปผลการใช้ พบว่าการใช้ปฏิทินยาช่วยให้ผู้ป่วยเอดส์ที่มี ข้อจำกัดกินยาได้ครบถ้วนต่อเนื่องมากกว่าร้อยละ 95

งบประมาณ ไม่ต้องใช้งบประมาณ เป็นการดัดแปลงนำแผ่นฟิวเจอร์บอร์ดที่ใช้แล้วมาปรับใช้ใหม่ ใช้ของ ใส่ยา กันแสงเล็กๆจากคลินิกวัณโรค

ผู้มีส่วนร่วม

- ทีมดูแลผู้ป่วยเอดส์
- จนท.สาธารณสุขที่รับผิดชอบในชุมชนเขตนั้น
- แกนนำผู้ติดเชื้อและเพื่อนผู้ป่วยที่อาศัยด้วยกัน
- ญาติผู้ป่วยที่พอจะรับทราบได้

บทเรียนที่ได้รับ :

ปัญหา ผู้ป่วยทานยาไม่ถูกต้อง ไม่มีญาติดูแล เขียนไม่ได้ อ่านหนังสือไม่ออก มีอาการข้างเคียงจากยาต้าน และยาวัณโรค มีนงงสับสนกับยาหลายอย่าง จึงขาดยา อาการแยลง

การปรับปรุงครั้งที่ 1. เกสซักรได้จัดยาแยกซองตามเวลา แยกมือให้ เช่น เช้า เทียง เย็น ก่อนนอน ยาทานเฉพาะวันจันทร์ และพฤหัสบดี ยาตามอาการ และยาวัณโรคจัดเป็นมืออีก 1 ถุง

ประเมินผล ติดตามเยี่ยมบ้านพบว่า ผู้ป่วยทานยาทุกซองทานไปเรื่อยๆ เพราะอ่านหนังสือไม่ออกและสับสนมีนงงจากอาการข้างเคียงจากยา ตรวจนับยาพบว่าผู้ป่วยทานยาไม่ถูกต้อง จึงไม่ได้รับยาตามเกณฑ์ทั้งยาต้านไวรัส และยาวัณโรค

การปรับปรุงครั้งที่ 2. ทีมงานนำปัญหามาทบทวนร่วมกันกับเจ้าหน้าที่คลินิกวัณโรค ได้ข้อสรุปให้นำยามาจัดรวมกันโดยใช้ปฏิทินยา ปรีกษาเกสซักรเพื่อปรับยาทั้งหมดให้เหลือ 2 มือจัดเรียงบนแผงปฏิทินตามวันที่ จำนวน 2 สัปดาห์จนถึงวันนัดครั้งต่อไป ช่วงแรกใช้การเตือนโดยให้ฟังวิทยุเมื่อถึงเวลาเคาะพวงชาติตอนเช้า และเวลาข่าว 20.00น.

การออกแบบปฏิทินยา ดัดแปลงนำแผ่นฟิวเจอร์บอร์ดที่ใช้แล้วมาปรับใช้ใหม่ ขอซองยา กันแสง เล็กๆ จากคลินิกวัณโรคซึ่งต้องจัดให้ผู้ป่วยเป็นมืออยู่แล้วมาเพิ่มยาARVลงไปซองเดียวกัน ปิดสติ๊กเกอร์แยกสี 8.00 น.สีดำ 20.00 น. สีแดง วันจันทร์-พฤหัสบดีเพิ่มยา Fluconazole เพิ่มในซอง นำปฏิทินมาเจาะรูสำหรับแขวนให้ผู้ป่วยสังเกตเห็นชัดเจน ย้ำถึงวิธีการกินและความซื่อสัตย์ต่อตนเองในการทานยาหากมีไหนดืมทานเกินเวลา ให้เว้นไว้ และกินยามือถัดไปไม่ต้องดึงออกจากแผง

ประเมินผลรอบแรก ให้ยา 2 สัปดาห์ พบว่ากินยาได้ง่ายไม่สับสน กินได้ถูกต้องครบถ้วน ไม่ลืม

การปรับปรุงครั้งที่ 3. ญาติยังไม่ใส่ใจดูแล จนท.จึงต้องนำยาไปให้ที่บ้านผู้ป่วยยังไม่แข็งแรงพอจะเดินทางมารับบริการที่ รพ.ได้สะดวก

ประเมินผล เริ่มให้ผู้ป่วยอื่นที่อาการแข็งแรงเป็นปกติรู้เรื่องดี ช่วยกันจัดยาโดยมีเจ้าหน้าที่ช่วยตรวจสอบ และร่วมกันดูแลช่วยเหลือนำยาไปให้ที่บ้านในช่วงแรกๆ ทำให้ผู้ป่วยได้รับยาถูกต้องครบถ้วน

การปรับปรุงครั้งที่ 4. พยายามทดลองให้ผู้ป่วยจดจำยาที่มีและทดลองทานเองโดยไม่ ต้องจัดลงปฏิทินยา หลังหยุดยาวัณโรค แต่ยังมีปัญหาลืมทานบ่อยไม่พกยาไปด้วยทำให้ขาดยาและทานไม่สม่ำเสมอ จึงฝึกให้ผู้ป่วยจัดยาตนเองตามปฏิทินโดยมีเจ้าหน้าที่ช่วยตรวจ จะได้มีความชำนาญมากขึ้น

ประเมินผล กินได้ถูกต้องครบถ้วนเมื่อต้องออกไปธุระนอกบ้าน ก็ให้นำยาไปด้วย 1 มือ

บทเรียนที่ได้จากการจัดทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพ

- 1.นวัตกรรมปฏิทินยา เป็นอุปกรณ์ที่ช่วยในการ กินยาต้าน สำหรับผู้ป่วยที่มีข้อจำกัด ไม่มีญาติดูแล อ่านหนังสือไม่ออก ความจำไม่ดี และต้องทานยาหลายชนิด
- 2.เห็นคุณค่าของการทำงานเป็นทีมในการช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นที่ชัดเจน
3. ยังมีปัญหาการยอมรับของญาติ ในกลุ่มผู้ป่วยบางประเภท
4. ความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างนวัตกรรมหรือสิ่งใหม่ๆได้ และยังช่วยประหยัดงบประมาณได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพในโอกาสต่อไป

น่าจะพัฒนาปฏิทินยา ให้เป็นอุปกรณ์ช่วยในการกินยาต้านสำหรับผู้ป่วยเด็ก ที่มีปัญหาการทานยา แต่อาจต้องพัฒนารูปแบบให้มีความน่าสนใจ หรือดัดแปลงให้มีสัญลักษณ์ต่างๆให้เด็กได้ฝึกการเรียนรู้ได้